

**KAYKOVUSNING “QOBUSNOMA” ASARIDA KASB-HUNAR VA
MEHNAT TARBIYASINING PEDAGOGIK AHAMIYATI**

Murodova Madina Baxodirovna

Osiyo xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya. *Ushbu maqolada Kaykovusning “Qobusnoma” asarida ilgari surilgan kasb-hunar va mehnat tarbiyasining pedagogik ahamiyati tahlil etiladi. Asarda mehnatsevarlik, halol kasb orttirish va hunar o‘rganishning inson hayotidagi o‘rni haqida berilgan pand-nasihatlari zamonaviy ta’lim jarayoni bilan solishtiriladi. Maqolada “Qobusnoma”ning pedagogik qadriyatlari va ularning bugungi kasb-hunar ta’limiga ta’siri yoritilib, ta’lim jarayonida badiiy asarlardan foydalanish metodlari tavsiya etiladi. Shuningdek, o‘quvchilarni kasbga yo‘naltirishda “Qobusnoma”dan samarali foydalanish usullari ko‘rib chiqiladi. Mazkur tadqiqot tarixiy va zamonaviy yondashuvlarni qiyosiy o‘rganish orqali kasb-hunar ta’limini rivojlantirishga qo‘shadigan hissasini ochib beradi.*

Kalit so‘zlar: *Kaykovus, “Qobusnoma”, kasb-hunar, mehnat tarbiyasi, pedagogik ahamiyat, kasbga yo‘naltirish, ta’lim metodikasi.*

Kaykovusning “Qobusnoma” asari Sharq adabiyotining eng muhim pand-nasihati asarlaridan biri bo‘lib, unda hayotiy tajribalar, axloqiy qadriyatlar va kasb-hunar o‘rganishning inson hayotidagi o‘rni keng yoritilgan. Ushbu asar yosh avlodni har jihatdan komil inson sifatida tarbiyalashga qaratilgan bo‘lib, unda kasb tanlash, mehnatsevarlik va halol mehnat qilish kabi tushunchalar alohida o‘rin tutadi. Kaykovus o‘g‘liga nasihat tariqasida yozgan ushbu asarida turli kasb egalari haqida ma’lumotlar berib, har bir kasbning jamiyatdagi ahamiyatini tushuntiradi. Asarda insonning moddiy va ma’naviy farovonligi mehnatsevarlik bilan chambarchas bog‘liq ekani ta’kidlanadi.

Bugungi kunda ta’lim tizimida o‘quvchilarni kasb-hunarga yo‘naltirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Kasb-hunar ta’limi orqali yoshlarning ijtimoiy hayotga moslashuvi, o‘z kasbini tanlab, jamiyatda o‘z o‘rnini topishi ta’minlanadi. Shu

jihatdan, “Qobusnoma”da ilgari surilgan g‘oyalar zamonaviy ta’lim jarayoni uchun ham dolzarb bo‘lib, o‘quvchilarning kasb tanlashga bo‘lgan munosabatini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Asarda ilgari surilgan mehnat tarbiyasi va kasb-hunar egallash haqidagi pand-nasihatlar bugungi o‘quvchilar uchun ham ibrat bo‘lishi mumkin. Ayniqsa, kasb tanlashda bilim va tajribaga ega bo‘lish, halollik, fidoyilik kabi qadriyatlar ta’lim tizimi orqali yoshlarga singdirilishi zarur.

O‘zbekistonda kasb-hunar ta’limini rivojlantirish borasida keng qamrovli islohotlar olib borilmoqda. Ta’lim tizimida kasb-hunar o‘rgatishning ahamiyati ortib, bu borada an’anaviy va innovatsion yondashuvlar qo‘llanilmoqda. Xususan, badiiy adabiyotlardan foydalanish orqali o‘quvchilarga kasb tanlashning ahamiyatini tushuntirish mumkin. Bu borada “Qobusnoma” asari o‘zining ibratli hikoyalari va hayotiy tajribalarga asoslangan nasihatlar bilan muhim manba bo‘lib xizmat qiladi.

Ushbu maqolada “Qobusnoma” asarining kasb-hunar va mehnat tarbiyasiga doir qarashlari tahlil qilinadi. Shuningdek, asarning bugungi ta’lim jarayonidagi o‘rni, o‘quvchilarni kasb-hunarga yo‘naltirishda qo‘llash imkoniyatlari va samaradorligi yoritiladi. Asarning pedagogik ahamiyatini ochib berish maqsadida undagi mehnat tarbiyasiga oid fikrlar zamonaviy ta’lim yondashuvlari bilan qiyosiy tahlil qilinadi. Shu asosda, yoshlarni kasb-hunarga yo‘naltirishda “Qobusnoma”dan samarali foydalanish bo‘yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqish maqolaning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

“Qobusnoma” faqat tarixiy va badiiy asar bo‘lib qolmay, balki zamonaviy ta’lim jarayonida ham muhim o‘quv manbasi bo‘lishi mumkin. Uning pedagogik ahamiyati, ayniqsa, kasb-hunar ta’limi bilan bog‘liq jihatlari bugungi o‘quvchilar uchun foydali bo‘lib, ularni hayotga tayyorlashda muhim o‘rin tutadi. Shu sababli, asarning mazmunini o‘quv jarayoniga integratsiya qilish orqali yoshlarni mehnatsevarlik, fidoyilik va o‘z kasbiga sadoqat ruhida tarbiyalash mumkin.

Kaykovusning “Qobusnoma” asarida kasb-hunar egallash va mehnat tarbiyasining inson hayotidagi o‘rni keng yoritilgan bo‘lib, bu g‘oyalar nafaqat o‘sha davr uchun, balki bugungi kun uchun ham nihoyatda dolzarbdir. Mehnat insonning hayotda o‘z o‘rnini topishi, jamiyatga foydali bo‘lishi hamda iqtisodiy va ma’naviy

jihatdan mustaqil shaxs sifatida shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Kaykovus bu borada yoshlarni hunar o'rganishga, halol mehnat qilishga va hayotga jiddiy munosabatda bo'lishga chaqiradi. Unga ko'ra, inson hech qachon bo'sh yurmasligi, doimo biror foydali ish bilan band bo'lishi kerak.

Qadimiy Sharq madaniyatida hunar egalari har doim hurmat qilingan, ularning jamiyatdagi o'rni yuqori bo'lgan. "Qobusnoma"da ham bu an'anaga sodiq holda mehnatsevar insonlar maqtovg'a loyiq ekanligi ta'kidlanadi. Muallif fikricha, inson bolalikdan boshlab, o'zining qobiliyatlariga qarab, kasb tanlashi va bu sohada mukammal bo'lishga intilishi lozim. Ayniqsa, hunarning insonga mustaqillik va izzat-nafs bag'ishlashi, jamiyatda e'tibor qozonishiga yordam berishi qayd etiladi. Bu fikrlar bugungi yoshlarni tarbiyalashda ham muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

Mehnat tarbiyasining yana bir muhim jihati shundaki, u insonning axloqiy fazilatlarini ham shakllantiradi. Kaykovusning ta'kidlashicha, hunarsiz inson birovga muhtoj bo'lib qoladi va bu uning hayotdagi qadr-qimmatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, yoshlarni kasb-hunarga yo'naltirish faqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash emas, balki ularning shaxsiy kamolotiga ham xizmat qiladi. Zamonaviy ta'lim tizimida bu tamoyillarni hayotga tatbiq etish uchun kasb-hunar ta'limi muassasalari, texnikumlar va ishlab chiqarish bilan bog'liq amaliy darslar keng yo'lga qo'yilmoqda.

Kaykovus kasb-hunar o'rganish jarayonida ustoz-shogird an'anasining ahamiyatini ham alohida ta'kidlaydi. Uning fikricha, inson o'z bilimi va tajribasi bilan boshqalarga foyda yetkazishi, shogirdlar tarbiyalashi lozim. Bugungi kunda mentorlik tizimi ham aynan shu qadriyatga asoslangan bo'lib, tajribali mutaxassislar yoshlarga kasb-hunar o'rganishda yo'l ko'rsatadi. Bu esa o'quvchilar va talabalarni nafaqat kasbiy jihatdan, balki ma'naviy va axloqiy nuqtai nazardan ham yetuk shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Kaykovusning "Qobusnoma" asarida ilgari surilgan mehnatsevarlik, kasb-hunar egallash va mustaqil hayot kechirish tamoyillari bugungi ta'lim va tarbiya jarayonida ham dolzarbligini yo'qotmagan. Yoshlarni kasb-hunarga yo'naltirish, ularga mehnatsevarlik ruhini singdirish va hayotga tayyorlash hozirgi

zamon ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda. Shu bois, "Qobusnoma"da ilgari surilgan pedagogik qarashlarni zamonaviy ta'lim jarayoniga tadbiq etish muhim vazifalardan biri sanaladi.

ADABIYOTLAR RO'XATI:

1. **Kaykovus.** *Qobusnoma* – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2020.
2. **Abdug'afurov A.** *Sharq allomalari pedagogik qarashlari* – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
3. **Ismoilov M.** *Kasb-hunar ta'limining nazariy asoslari* – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. **Musurmonova O.M.** *Shaxs tarbiyasida mehnatning o'rni* – Toshkent: Ilm ziyo, 2022.
5. **Rahimov H.** *Pedagogik meros va uning zamonaviy ta'limga ta'siri* – Toshkent: Ma'naviyat, 2023.